

William Booth

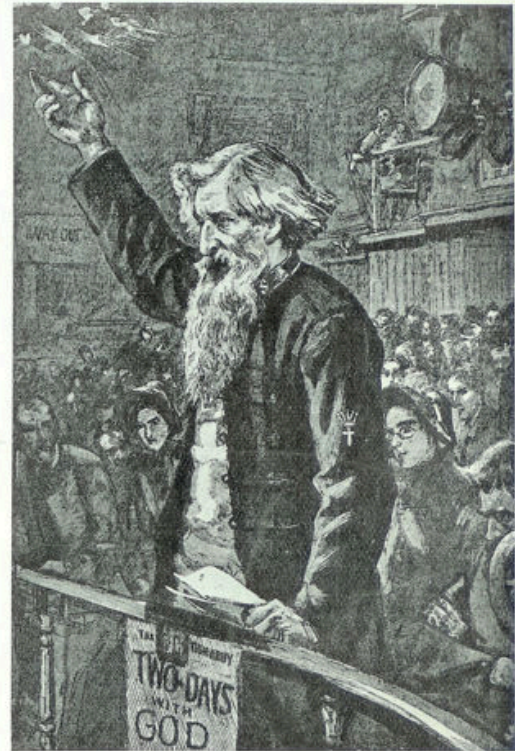
Den reeds lang overleden professor Ritter hoorden we eens in een lezing zeggen: Soms leert men uit een getuigschrift nog beter den opsteller van dit getuigschrift kennen dan den man, over wien het getuigschrift gaat. Hetzelfde kan men soms ook zeggen van een boek, waarin een persoonsbeschrijving gegeven wordt. Maar dat pleit dan meestal niet voor den auteur.

Kan dit nu ook gezegd worden van het dikke boek, dat de oude dominee Gunning geschreven heeft over den stichter van het Leger des Heils, William Booth? *) Dat zou dan op een flagrante mislukking wijzen, en dat zou ons gespeten hebben voor den auteur. Maar gelukkig kunnen we dat niet zeggen. Wel kunnen we dit zeggen: we leeren uit dit boek evenzeer Gunning kennen als den persoon, dien hij beschrijft, en in stede dat dit een veroordeeling inhoudt, beduidt het hier een aanbeveling. De heele Gunning weerspiegelt zich in dit lijvige werk. En wie Gunning kent uit zijn „Pniël” en zijn vele publicaties, zal beseffen, dat we hier dus kennis maken met den rijken en liefdevollen geest van een vromen Evangeliedienaar, die bij het klimmen der jaren steeds grooter beteekenis krijgt, omdat zijn geest steeds hemelscher wordt, omdat al het kleine en zelfzuchtige, dat den mensch aankleeft, er al meer in uitgezuiverd wordt. Gunning, die hier vertelt over Booth, — en zóó bijzonder prettig en boeiend vertelt, dat men zich niet indenken kan, dat hier een grijsaard aan het woord is, — vertelt tevens zóóveel van zichzelf, en dat in den goeden zin van het woord, dat we hem in al zijn beminnelijke vroomheid vóór ons zien als een rijkgezegend kind van God, dat zoo vele goede en treffende dingen aan zijn medebelijders te zeggen heeft en . . . hun ook weleens een spiegelkje heeft voor te houden, waarin ze hun eigen beeltenis kunnen zien. Dat spiegelkje geeft dan wel niet altijd een aantrekkelijk beeld van eigen gelaat, maar als men over den eersten schrik heen is, kan men toch onmogelijk boos worden op den man, die het ons voorhield. Omdat het Gunning is! En Gunning is nu eenmaal een man, die wat meer dan anderen met ons mag doen. Immers, hij meent het zoo goed met ons, wyl hij gedreven wordt door zijn liefde voor Christus en zijn naastenliefde. En het zijn die liefde tot Christus en die naastenliefde ook weer, die hem ertoe brachten, dit boek over Booth te schrijven.

Of we tevreden zijn met dit boek? Bijzonder. Of we geen aanmerkingen hebben op dit boek? Zeer vele. Dit moge wat wonderlijk schijnen, maar wie als wij het boek lêest, zal ons begrijpen. Systematisch is het boek b.v. heelemaal niet. We zouden willen vragen: wanneer is Gunning ooit systematisch? Hij schrijft dikwijls maar voor-het-vaderland-weg, laat plots zijn onderwerp varen, om uit te wijden over gedachten, die er dwars doorheen komen schieten, en bemerkt dan tot zijn schrik, — of misschien ook wel niet tot zijn schrik, — dat hij weer eens voor den zooveelsten keer is afgedwaald. Waarna hij dan weer ijlings tot zijn onderwerp terugkeert.

Bij vele schrijvers zou men daar geprikkeld over worden, maar bij Gunning worden wij dat nooit. Want zijn afdwalingen in het betoog zijn vaak van een bijzondere bekoring; in elk geval leiden ze langs de schatkamers van zijn rijken geest, waarin we dan eventjes met hem mogen afdalen. Dan komt de heele Gunning voor den

*) William Booth, een strijder Gods, door Dr J. H. Gunning J.Hz. — Uitgave: Spruyts Uitg. Mij, Amsterdam.

De stichter van het leger, brengende zijn boodschap in 1891.

dag, de mensch van groote warmte, de innig geloovige Gunning, die diep in zijn oecumenisch hart zoo lijdten kan om den tweespalt der verschillende kerken; de Gunning, die voorts zoo belezen is en, wat meer zegt, zoo wijs. Neen, dat afdwalen is niet onaangenaam, ook al zondigt de schrijver dan nóg zoo tegen de compositieregels, aan den bewerker van een boek gesteld.

Zelf weet hij dat ook wel, en hij steekt het ganschelijk niet onder stoelen of banken. Ze noemen mij een praatvaar, zegt hij ergens, en ten behoeve van zijn lezers geeft hij in een noot dan nog zoo eerlijk-naïef de plaats aan, waar men dat vinden kan. Hij zegt trouwens wel meer in dit genre, en hij zegt ook, dat hij dit boek heeft moeten schrijven, maar dat velen hem er niet dankbaar voor zullen zijn. Nu, dat moet dan maar. We zeggen het ook: dat moet dan maar, want Gunning heeft gelijk: er zullen er velen zijn, die het niet waardeeren, dat hij zoo geestdriftig is over den ouden stichter van het Leger, en die wel graag wat meer kritiek zouden hooren. Zulke geschriften zijn er óók. Maar men moet er niet voor bij Gunning komen. Die schrijft zichzelf uit, schrijft zijn jubelende bewondering uit, en getuigt op die wijze van zijn liefde tot Christus. Want dat is de eenige beweegkracht zijner ziel, als hij schrijft.

Met dat al, men kan dit boek niet in alle opzichten een zuivere biografie noemen. Booth heeft ook zijn gebreken gehad en zelfs ernstige — zoo ongeveer laat Gunning zich meermalen uit — maar ik ga daarover niet schrijven. Dat is natuurlijk een vergrijp in het oog van ieder, die vasthoudt aan het begrip: biografie. Men wil de zuivere waarheid toch. Natuurlijk wil Gunning niets anders, maar allereerst wil hij een stichtend boek geven, en daarin komen die psychologische kwesties niet te pas. Zou het waar zijn? We gelooven het niet en we zijn van meening, dat zelfs de teekening, hoe schoon ze ook is, gewonnen zou hebben, als Gunning iets meer psycho-

Foto A. G. van Agtmaal.

KERKUITGANG TE OUDELANDE OP ZUID-BEVELAND

logie had gegeven, als hij ons van de nooden der ziel van dezen groote iets meer had laten merken. Nu zien we die ziel uitsluitend in haar kracht. Maar als we van den held Elia lezen, dien de Bijbel ons laat zien, dan lezen we ook van zijn arme, berooide zwakheid. We denken maar aan zijn vlucht in de woestijn, toen hij eraan twijfelde, of zijn onnoemelijk zware werk wel ooit kon slagen, en God Zelf hem vertroostend tegemoet kwam en hem nog weer nieuwe opdrachten gaf: twee koningen en een opvolger zalven; hij, de aan alles vertwijfelende, moest daar nieuw en groot werk gaan doen! Zie, zoiets zouden we toch ook wel eens van Booth hebben willen hooren, en hier en daar krijgt men er ook wat van. Als hij in Kopenhagen bij mevr. Oliphant-Schoch logeert, leeren we den zwakken en vermoeiden Booth kennen, en meteen is het ons, of hij veel dichter bij ons komt. In dat opzicht hadden we nog wel meer willen hooren, want tegen dezen achtergrond komt de heldenmoed van dezen begenadigden Evangelieprediker des te schooner uit. Maar we moeten Gunning nemen zooals hij is; hij schreef zijn boek trouwens ver van zijn bibliotheek en zonder gelegenheid tot naslaan van zijn rijke documenten. Wanneer men dat weet, staat men verbaasd, dat het nog zoo bijzonder is gedocumenteerd, want achter elk hoofdstuk staan tal van noten, waaruit de groote belesenheid van den auteur blijkt. En met die belesenheid is de zeer veel wetende Gunning bij tot op den laatsten dag.

Wij hebben dus, zoo merkt de lezer wel, onze aanmerkingen. Maar we betwijfelen toch sterk, of we wel zoo veel smaak in het boek zouden gehad hebben, als Gunning de gebruikelijke paden van anderen bewandeld had. Hij is niet de man daarvoor, men moet hem vrij laten. En dan krijgt men hem altijd op zijn best. Op zijn best, dat wil zeggen; dan krijgt men den heelen Gunning zooals zoovelen in Nederland hem hebben liefgekregen, zelfs zoovelen, die meenen met hem in zooveel van meening te moeten verschillen. Want zij weten, dat hij brandt van liefde voor den Redder zijns levens, voor zijn Heiland, die van hem, van nature een melancholicus, een zoo blijmoedig Christen heeft gemaakt.

En nu zou ik zeggen tot mijn lezers: ga gijzelf eens dit prachtige, verkwikkende en sterkende boek lezen. Neem Gunning zooals hij is en verkwik u aan zijn kinderlijke geestdrift, aan zijn vroomheid, aan zijn kinderlijkheid, zelfs als hij eens derailleert, want dat doet hij van tijd tot tijd ook wel eens. En onder het lezen zult gij niet alleen den machtigen geloofsheld, dien hij ons teekent, liefkrijgen, maar ook Gunning zelf, als ge dit niet reeds doet.

Over wat hij in dit lijvige boek vertelt van den generaal en diens vrouw en kinderen, kunnen we hier waarlijk niet zoo heel veel vertellen. Daartoe zouden meer artikelen noodig zijn en . . . dan liet ge misschien het boek weer ongelezen, wat jammer zou zijn, want ge kunt er een zegen uit ontvangen, die voor uw leven van groote beteekenis is. Wat ons in de teekening zoo aantrekt is telkens en telkens weer te ervaren, hoe deze lichamenlijk zwakke menschen voortdurend door God bekrachtigd werden om te doen wat zij meenden te moeten doen. Er is gevaar, dat menigeen, dit boek lezende, eigen persoon zal afmeten naar de hunne en tot diep ontmoedigende conclusies komen zal, maar dat is dan verkeerd: niet ieder wordt door God uitgekozen voor zóo zware taak, en niet ieder heeft dus ook die bijzondere bekrachtiging noodig. De musch behoeft niet jaloersch te zijn op den adelaar om zijn hooger vlucht. Maar wel mag, neen moet men, er de leer uit trekken, hoe God van

ons allen eischt, dat wij, als we Hem en Zijn Zoon willen belijden, zullen leven naar onze belijdenis en Hem verkondigen in dat leven.

Booth en niet minder zijn vrouw hebben zich geroepen gevoeld tot het groote werk, door hen tot stand gebracht. Een werk, waarvan de Nederlandsche afdeeling in de aanstaande week het gouden jubileum viert. Hoe hadden ze het anders kunnen doen, hij, de lichamenlijk zwakke, van wien de dokters voorspelden, dat hij vóór zijn twintigste jaar wel onder de aarde zou liggen; zij, de vrouw, die jarenlang zoo onnoemelijk leed vanwege kanker, en die toch volhield en anderen beemoedigde door haar voorbeeld. Zij hielden slechts vol, omdat zij wisten, dat dit hun plicht was, en omdat ze brandende waren van liefde voor hun naaste. Er valt een massa aan te merken op het Leger, dat ons maar matig bekoort en zelfs Gunning heeft zijn bedenkingen in dat opzicht, maar we mogen er niet aan twijfelen, dat dit Leger ontzaglijke beteekenis heeft voor miljoenen menschen, die ver van God in ellende leven en door de kerk helaas niet worden bereikt. Tot die lieden heeft Booth, die aanvankelijk Wesleyaansch prediker was zonder behoorlijke opleiding, zich gericht, ziende in het geloof en blind in de toekomst; en die toekomst heeft hem niet beschaamd, maar hem doen zien, dat hij op den rechten weg met zijn arbeid was. Zonder omwegen en met niet al te veel bezwaren wendde hij zich met zijn vrouw tot die armen en berooiden, en zij hebben vele zielen gewonnen voor den Koning, voor Wien zij een leger hadden gevormd van geestelijke werkers. Vrijwilligers noemde een toegewijd dienaar van Booth deze soldaten, toen het Leger gesticht werd uit de „Christelijke Missie,” die zij tot dusver hadden gedreven, maar Booth, die altijd een beetje een dictator is geweest, en dit wellicht ook wel zijn moest, om zijn Leger zóo ver te brengen, schrapte eigenhandig het woord vrijwilliger door. „We zijn geen vrijwilligers, want we voelen, dat we moeten doen wat we doen; we zijn soldaten.” Zoo kwam er niet te staan Vrijwilligers-leger, maar: Reddings-leger.

Met ongelooflijke inspanning heeft Booth, geholpen door vrouw en kinderen, gewerkt aan zijn Leger, hoe zeer het ook werd verguisd, niet alleen door de vijanden van het Christendom, ook door de Christenen zelf. Met bloed bedekt vanwege stokslagen en steenworpen bleven zij hun liederen zingen en getuigen; ze waren niet uit het veld te slaan! En die trouw heeft niet nagelaten indruk te maken op de wereld, die het Leger bestrijden ging in haar donkerste en verschrikkelijkste uthoeken, waar geen beschaafd mensch zich anders wagen zou. Booth en zijn mannen en vrouwen grepen den vijand aan wáár zij hem vonden en zonder aarzelen. Ja waarlijk, echte helden Gods teekent Gunning ons hier, en we zijn er hem dankbaar voor, want we leeren uit zijn boek, hoe er inderdaad reden is, om het woord van Napoleon te aanvaarden, dat onmogelijk eigenlijk 'n nár woord is, omdat er niéts onmogelijk is voor een sterken wil. Wij zeggen: voor een geweldig groot geloof, een geloof, dat van uur tot uur krachten ontvangt van Hem, die het ons geschonken heeft. Niets onmogelijk bij God! De Booths hadden dit groote geloof in God ontvangen, en hebben het gebruikt in dienst van hun Zender. En hoe het is uitgegroeid, weten we allen wel zoo ongeveer; we leeren het ten volle verstaan uit Gunnings boek. Op zijn ouden dag heeft deze beminnelijke Christen zijn boek geschreven, op zijn beurt daartoe gegrepen. Wij twijfelen niet, of het zal voor velen ten zegen zijn.

Q. A. DE RIDDER